

Lary
Laryng- och gloss-
ektomärades tidning

1 - 1993

Lary

Manusstopp nästa
nr - 15 maj 1993.

Årgång 21 - nr 1/1993

Ansvarig utgivare o red:
Elof Bystedt.

Redaktionskommitté:
Elof Bystedt, Elise Lindqvist, Lars
Olov Paulsson.

Utgiven av
Svenska Laryngförbundet.

Redigering: Stockholmskonsult,
Folke Eriksson AB

Tryckt hos Enskede Offset.

LARY

- är en tidskrift för

□ laryngektomerade - de som
fått struphuvudet bortopererat

□ hemilaryngektomerade - de
som fått ena stämbandets bort-
opererat

□ glossektomerade - de som
fått delar av eller hela tungan
bortopererad

□ de som genomgått liknande
operationer i munhålan

OMSLAGSBILD:
Jill Nyberg, logoped och
"toastmaster" på jubelsupé.

SVENSKA LARYNGFÖRBUNDET

- har läns- och regionföreningar
verksamma över hela landet

- har kontakt med motsvarande
förbund i andra länder

- har förtroendeanslutna läkare,
tandläkare, logoped, kuratorer
och dietister

- är en av huvudmännen i Can-
cerfonden,

- tillhör Handikappförbundets
Centralkommitté

- finansieras genom medlems-
avgifter och anslag bl.a. genom
Statens Handikappråd (statligt
organisationsstöd)

- har instiftat Laryngfonden,
som bl.a. ger rehabiliterings-
stöd till laryng-, hemilaryng- och
glossektomerade

- arbetar för lika rätt till behand-
ling, vård och rehabilitering
samt för social trygghet

- värnar om laryng- hemilaryng-
och glossektomerades intres-
sefrågor

- utger tidskriften Lary

Konsulent, Malmö:

Gull-Britt Mårtensson, Dalaplan
5 A, 214 28 Malmö.
Tel. 040-92 43 42

KANSLI

Postadress:
Barks väg 14, 170 73 Solna
Besöksadress:
Barks väg 14, (Bergshamra),
Solna
Telefon:
08-655 83 10, 08-655 83 20.
Texttelefon: 08-655 43 20
Telefax: 08-655 46 10
(OBS: Ovanstående adresser
och telefonnummer gäller även
Tidskriften Lary och Laryng-
fonden)
Telefontider:
Månd-fred 09.00-12.00 samt
13.00-15.00. Övriga tider au-
tomatiskt telefonsvar på 08-655
83 10 och 08-655 83 20.
Postgiro: 851754-2
Bankgiro: 57903-3573

Förbundets kontaktpersoner:

Förbundsordförande Elof
Bystedt, Tors väg 6, 145 71
Norsborg.
Tel. 08-531 717 88
samt mobil. 010-215 74 75 och
010-271 41 57.

Kassaförvaltare Bo Persson, Ö.
Hantverksgatan 20 A, 831 36
Östersund.
Tel. 063-12 30 41.

Tidskriften Lary:

Adress och telefon, se ovan
under kansli.

Laryngfonden:

Adress och telefon, se ovan
under kansli.
Postgiro 918258-5
Bankgiro 5793-0661

LARYNGFÖRBUNDETS LÄNS- o. REGIONFÖRENINGAR - kontaktpersoner:

ESKILSTUNA: Per Lindell, Levins gränd 2 (2 tr)
644 32 Torshälla. Tel. 016-35 51 35

FALUN: Holger Andersson, Rådmanvägen 27,
791 61 Falun. Tel. 023-160 95

GÄVLE: Siv Baglien, Oxtorget 1 B, 826 00 Söderhamn.
Tel. 0270-164 59

GÖTEBORG: Eric Hermansson, Gitarrgatan 1,
421 41 V:a Frölunda. Tel. 031-47 87 63

HALMSTAD: Bertil Andersson, Strandgatan 24,
302 46 Halmstad. Tel. 035-12 28 13

LINKÖPING: Nils Björck, Mårdstigen 4,
590 30 Borensberg. Tel. 0141-410 46

LUND: Erik Ohlsen, Tordönsvägen 4 I, 222 27 Lund.
Tel. 046-13 14 05

STOCKHOLM: Elise Lindqvist, Kvintettvägen 76,
142 43 Skogås. Tel. 08-771 82 65

SUNDSVALL: Björn Edlund, Bruksvägen 8 B,
873 30 Bollstabruk. Tel. 0612-212 15

UPPSALA: Sven Eriksson, Ekbacken, Löt,
740 11 Lännaholm. Tel. 0174-220 84

VÄSTERÅS: Rolf Lundevall, Klockartorpsgatan 26 C,
723 44 Västerås. Tel. 021-14 30 73, eller

Bjarne Johansson, Axel Oxenstiernas gata 42,
724 73 Västerås. Tel. 021-35 45 60.

ÖREBRO: Bertil Lindström, Ekeberg, 716 92 Fjugesta.
Tel. 019-914 40

ROLF FISCHER:

TVÅ GLADA NYHETER

Först tar vi den som ligger mej personligen närmast om hjärtat. Det gäller Lary.

Det är ju flyttning på gång. Vårt kansli flyttar. Och när man flyttar och börjar röja i det man samlat på sig under åren, vet vi att de mest oväntade fynd kan göras. Så hände även denna gång.

En dag ringde en extra glad Elof och meddelade att de saknade årgångarna av arkiverade Lary hade hittats. Tack och lov för detta fynd! Vi hoppas nu att vi ges möjlighet att binda in dessa gamla urkunder så att de blir lättare att hantera och bevara. De är ju dock en del av förbundets historia.

En första glimt från förbundets nya lokaler, Barks väg 14 i Bergshamra, som ger en antydning om den fina, luftiga miljön

Den andra glada nyheten handlar om inomhusmiljö. Om härliga, ljusa lokaler med massor av väl konditionerad luft. Det förstås nog då att det rör sig om våra nya kansli-lokaler ute i Bergshamra, som jag hade tillfälle besöka här-omdagen. Med de gamla lokalerna på Reimersholme i friskt minne som jämförelse, vill man nog påstå att de nya är ett verkligt fynd. Ungefär som att komma från källaren upp till takterrassen, kan man säga utan någon halsbrytande överdrift.

Kanslipersonalen består just nu av fem heltidstjänster, och dessutom en bokföringsman som kommer då och då. Alla dess får nu nya, fräscha rum med delvis nya inventarier. En efterlängtd nyhet är ett samlingsrum, avsett att i första hand användas för terapeutiska samtal och grupparbete med nyopererade och deras familjer. De nämnda rummen samt en mindre matsal och några arkivutrymmen ligger kvadratisk anordnade mellan husets ytterväggar. Mitt i kvadraten finns en stor, fri yta med väl tilltagen takhöjd. Där tänker man möblera för olika sammankomster. Vid den ena kortsidan av det utrymmet har förbundsordföranden strate-

giskt placerat sin inglasade arbetsplats. Hela ytan är 340 kvadratmeter, och hyran har genom en välbetänkt åtgärd kunnat hållas lägre än den vi skulle ha fått betala för det något utökade utrymme vi behövt på Reimersholme.

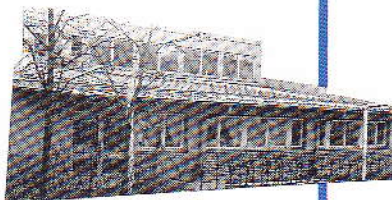
Kommunikationerna är bra. Det är bara 5-6 minuters väg till tunnelbanan, och restiden för personalen är, enligt Elof, bara ett tiotal minuter längre än till förra arbetsplatsen, vilket troligen väl kompenseras av den nya, ljusa och luftiga arbetsmiljön. För långväga, bil- och flygburna besökare, är platsen också väl belägen mellan två riksvägar på några minuters bilavstånd.

När vi gick till ett närbeläget lunchställe, som det finns flera av, gladdes jag också åt den futuristiska yttre miljön. Till råga på allt var också maten vi åt både billig och god.

Det känns lite trist för en gammal sur besserwisser att inte hitta en enda anmärkning. Det känns oäkta på något vis... Men, förresten. Det hade varit praktiskt om det funnits ett par parkeringsplatser för handikappfordon intill entrén för oss som har darriga ben. Nu känns det något bättre!

SVENSKA LARYNGFÖRBUNDET HAR FLYTTAT

till
Barks väg 14
(Bergshamra, Solna)

Ny postadress, nya telefonnummer
se sid. 2 detta nummer av Lary!

Hjärtlig larynghälsning! Rolf.

HCK:s EG-ARBETE är nu under utveckling

Likt många andra folkrörelser har handikapporganisationerna i allmänhet varit sena med att få igång diskussioner om EG-frågan.

Nu torde det stå klart för envar att EG-frågan kommer att bli den kanske tyngsta frågan under 90-talet för handikapporganisationerna.

HCK har under hösten intensifierat EG-arbetet. Till sitt förfogande för detta arbete har HCK en halvtids ombudsman (Lars Lindberg) och en assistenttjänst (Roger Marklund).

Ungefär en gång i månaden träffas handikapporganisationernas sakkunniga i EG-frågor, berättar Lars Lindberg.

Varje medlemsorganisation har möjlighet att närvara vid dessa träffar. Vid varje tillfälle inbjudes någon expert utifrån för att informera om konsekvenserna för funktionshindrade av ett närmande till EG. Under hösten har till exempel Thomas Lagerwall från Handikappinstitutet pratat om standardisering av handikapphjälpmedel och Hans Ling från Näringsdepartementet om det så kallade hissdirektivet.

På liknande sätt kommer man att beta av område för område i HCK:s referensgrupp.

Under hösten ordnade HCK tre regionala EG-konferenser. Föreläsare vid dessa har varit Per-Olof Ång, man från Socialdepartementet och Jan Edling från LO.

Under våren planeras ytterligare kurser och konferenser, särskilt med inriktan på HCK:s medlemsorganisationer.

I NOVEMBER BESLUTADE SVERIGES DÖVAS RIKSFÖRBUNDS KONGRESS ATT FÖRBUNDET SKULLE LÄMNA HCK, VILKET SKETT FRÅN OCH MED 1 JANUARI I ÅR. FÖRBUNDET UTTRÄDER OCKSÅ UR DET LOAKALA SAMARBETET INOM HCK.

EG ger viktigt uppdrag till Handikappinstitutet

EG har utsett det Svenska Handikappinstitutet att leda en stor Europeisk utredning om handikapphjälpmedel och annan teknik för personer med funktionshinder. Projektet skall under 18 månader och kommer att kosta 25 miljoner kronor. Det är det största anslag som någonsin beviljats inom detta teknikområde.

Avsikten med utredningen är att kartlägga och analysera situationen i olika Europeiska länder vad avser standardisering och provning av hjälpmedel, försörjningssystem, industriellt samarbete, juridiska och ekonomiska faktorer, utbildning och nya teknikområden samt föreslå åtgärder för att underlätta samarbete och bildandet av en gemensam marknad.

EG:s val av Handikappinstitutet anses som en bekräftelse på att Sverige har en framskjuten ställning på det här området, men också som uttryck för en önskan att Sverige skall spela en central roll i utformningen av den framtida verksamheten i Europa.

SVERIGES DÖVA HAR LÄMNAT HCK

I HCK-Rapport skriver HCK:s kansli-chef, Ingemar Färm:

Beslutet var inte oväntat eftersom SDR:s styrelse hade tillstyrkt två motioner om utträde. Debatten på kongressen var lång men "luddig". Mest

gammal "skåpmat"; Att HCK tidigare inte hade stött SDR i kampen för teckenspråket, att HCK hade varit ett överorgan m.m.

Från många föreningsrepresentanter framfördes att man inte ville lämna kommun- eller läns-HCK, men att det var o.k. om man gick ur Riks-HCK.

Allt sedan SDR:s styrelseförslag blev känt har HCK haft flera överläggningar med SDR-ledningen. Den kritik som då framförts från deras sida kan sammanfattas på följande sätt: HCK är ett överorgan som uppträder som om man vore en egen handikapporganisation. Stadgarna medger till exempel att HCK kan köra över ett förbund i dess "hjärtefrågor". Förbunden inom HCK visar inte tillräcklig respekt för varandra, vilket SDR anser sig ha fått känna av.

De förändringar av stadgarna som föreslagits av organisationsutredningen har tillmötesgått SDR:s synpunkter. Ändå valde man att gå ur HCK. Ja, dörren lämnades litet på glänt med hänvisning till nästa HCK-kongressbeslut i bl.a. "hjärte"- och stadgefrågorna.

Sagt om SPIRO LARYNG AID!

"Jag har nu haft tillfälle att testa Spiro LaryngAid i några veckor och vill meddela, att jag är mycket nöjd med det."

Tungt i början?

FREE VENT SYSTEMET
HAR "NYBÖRJAR"-FILTER

Se vår annons

GERHARD LARSSON:

DAGS FÖR LAGSTIFTNING OM HANDIKAPPADS RÄTT TILL ARBETE

**- DE HANDIKAPPADES RÄTT TILL ARBETE FÅR INTE KOMMA I SKY-
UNDAN I DET SVÅRA ARBETSMARKNADSLÄGET. DET ÄR DAGS ATT LAG-
STIFTA OM HANDIKAPPADES RÄTT TILL ARBETE.**

- Handikappade får inte ses och be-
handlas som en "reservarmé" som
bara efterfrågas när konjunkturen
går uppåt. Men som det nu är, så
kommer handikappade längst bak i
arbetslöshetskön.

- Det räcker inte med lönesubven-
tioner för att svårt handikappade
skall få arbete. I nuläget med statligt
betalda ungdomspraktikplatser osv.

blir det knappast några chanser för
handikappade på den reguljära ar-
betsmarknaden.

- Nästan 40.000 arbetshandikap-
pade är anmälda som arbetslösa vid
arbetsförmedlingarna och antalet
förtidspensionärer stiger återigen.
Detta samtidigt som det bland landet
370.000 förtidspensionärer finns
många som både kan och vill arbeta,

men som anser det lönlöst att söka
jobb i dagens läge.

- Det behövs en lagstiftning för att
skärpa handikappades rätt till arbete
och handikapputredningen har ock-
så lagt förslag om sådan lagstiftning.
Förslaget ligger nu hos regeringen,
sade Gerhard Larsson, själv handi-
kapputredare och tillika koncernchef
i Samhallsföretagen.

Margareta Persson. HCK-ordförande:

NU ÄR DET UNDANTAGSSTUGAN SOM GÄLLER FÖR HANDIKAPPADE

- Nu är det undantagsstugan som gäller för
handikappade, säger Margareta Persson, då
hon granskar regeringens budget. På längre

- Nu inleds det handikapprö-
relsen så länge har varnat för:
Handikappgrupperna sätts på
undantag! Även om undan-
tagsstugan till en början ser
ganska trygg ut, så frågar
man sig: Vem vill leva i
samhällets utkant?

- Men naturligtvis finns det positiva
sidor. Sedan länge utformade handi-
kappreformer kommer och man har
inte gjort några nedskärningar i re-
former som är viktiga för handikapp-
grupperna.

- Men samtidigt säger man att den of-
fentliga sektorn inte får öka, även om
ekonomin skulle förbättras! Nya be-
hov skall "täckas" genom "priori-
teringar". De mest utsatta skall skyd-
das genom behovsprövade åtgär-
der. Sjukförsäkringen och andra
delar av socialförsäkringen skall min-
skas och flyttas bort från statsbudge-
ten. Därmed tas de första stegen på
vägen mot välfärd för alla bort.
Undantagslösningar, den selektiva
"välfärdspolitiken" med dess för-
nedrande beroendeställning är på
väg att återinföras.

- Man har bland annat anledning
fråga sig varför handikappade och
sjuka genom höjda avgifter för sin
service skall betala de sämst ställda
pensionärernas KBT och pensions-
tillskott, säger Margareta Persson

sikt är budgeten en välfärdskatastrof, hävdar
hon.

- Det är bråttom med att tillsätta en
handikappombudsman som med la-
gens stöd kan driva sitt
skyddsarbete för handikappade.
Kommer handikapputredningens
förslag på den punkten att
förverkligas, frågar HCK:s
ordförande.

Sagt om SPIRO LARYNG AID!

**"För att garantera
högsta kvalitet, provar
specialisterna på
Andningsdispensären,
Danderyds Sjukhus,
utan remisstväng,
ut SPIRO LARYNG AID.
Ring 08-655 65 65
för tidsbeställning"**

Välj själv!

**FREE VENT SYSTEMET
HAR ALTERNATIVEN**
Se vår annons

Munhålecancer-projektet går vidare:

UPPSKATTAT SEMINARIUM FÖR DISTRIKTSSKÖTERS KOR

ÄNNU ETT UPPSKATTAT SEMINARIUM OM VÅRD OCH REHABILITERING AV PATIENTER MED CANCER I MUNHÅLAN GENOMFÖRDES I BÖRJAN AV DECEMBER -92 DENNA GÅNG VAR MÅLGRUPPEN DI-

STRIKTSSKÖTERS KOR, VILKA I STORT ANTAL (180 DELTAGARE), HÖRSAMMAT INBJUDAN OCH MÖTTE UPP PÅ HOTELL SHERATON I STOCKHOLM. EKONOMISKT STÖD KOM FRÅN CANCERFONDEN.

Programmet hade i stort samma innehåll som vid det tidigare seminarium Svenska Laryngförbundet arrangerade i september -91, då för alla de personalkategorier som deltar i vården av patienter med munhålecancer på sjukhus.

Planerna att också ta med distriktsköterskorna har funnits hela tiden, säger förbundsordförande Elof Bystedt. Det uppstår inte sällan problem "i skarven" mellan sjukhusvård och återkomsten till hemmiljön.

- Vid Karolinska sjukhuset (KS) i Solna, har man ett nära samarbete mellan vårdavdelning och distriktsköterska. Vi ville berätta om det samtidigt som vi ville ge distriktsköterskorna mer kunskap om vilka svårigheter som uppstår efter behandlingen av cancer i munhålan.

o RISKFAKTORER

Docent Magnus Lind, KS, inledde med att tala om riskfaktorer för munhålecancer. Rökning och stor alkoholförbrukning är riskfaktorer. Med

Docent Magnus Lind, en av våra lands experter på munhålecancer.

stigande ålder ökar också risken väsentligt.

Magnus Lind redogjorde också för de olika behandlingsmetoderna - kirurgi, strålbehandling och cellmedicinsk behandling.

Hans Strander, docent vid Radumhemmet, KS, berättade om förberedelser inför och under strålbehandling. Tandläkare Liv Höglund var för dagen sjuk men hur man från tandläkarhåll tar hand om patienter som strålbehandlas för munhålecancer kunde deltagarna själva läsa i det utmärkta kompendium, där alla föreläsarnas föredrag samlats.

Dietist Ann-Charlotte Skedebäck berättade om hur man äter före och under strålbehandlingen och före operationen.

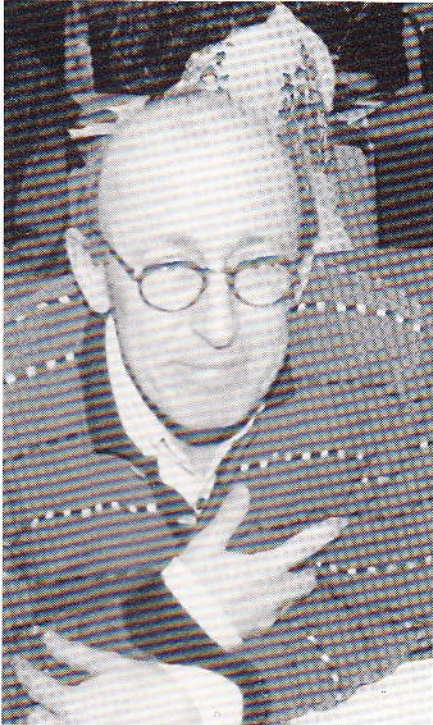
- Det är mycket svårt att "reparera" en viktnedgång. Därför måste läkarna lägga ner en sond på ett tidigare stadium än vad man nu många gånger gör, framhöll hon.

Här några av deltagarna i Laryngförbundets senaste seminarium i munhålecancerprojektet.

Lena Nyström är avdelningsföreståndare vid öronkliniken, KS. Hon berättade hur man på avdelningen arbetar med en sjuksköterska och en undersköterska - ett vårdpar - med ansvar för patienten. Det är vårdparet som gör hembesök hos patienten, minst två under den "överlappningstid" när man har kontakt med både sjukhus och distriktsvård.

Kurator Gun-Marie Larsson berättade hur kuratorn i dag, efter övergången till det nya systemet som kallas primär omvårdnad med parvård, inte bara arbetar med patienten utan också med anhöriga och personal.

Jonas Karling - logoped - möter patienten före operationen. Då informerar han om vilka tal-, ät- och sväljproblem som kan uppstå, hur man kan kommunicera i akutskedet och om vilka hjälpmedel som finns.

Docent Jan Lundgren, Linköping

Magnus Lind återkom sedan med en utförligare beskrivning av kirurgisk behandling av munhålecancer.

- Tungan kan ses som ett parigt organ, sa han bland annat. Om den klyvs i medellinjen och en halva tas bort får man bara obetydliga funktionsförluster medan det blir större problem så fort man går över medellinjen vid operationen.

Magnus Lind fortsatt sedan att tala om anatomiska och fysiologiska korrelat till dysfagi, det vill säga svårigheter att svälja.

□ SVÄLJNING I TRE FASER

Docent Annika Isberg, Huddinge sjukhus, talade om röntgenologiska fynd vid dysfagi. Tillsammans med tandläkare Ingrid Bodin från KS hade hon skrivit en kompendiesamfattning.

Sväljning kan indelas i tre faser. I varje fas kan olika problem uppstå. För att kunna hjälpa patienten måste man veta hur varje fas går till.

Ann-Charlotte Skedebäck återkom med att tala om vad patienten kan och bör äta efter operationen.

Logoped Siv Malmgren utvecklade ämnet sväljträning och talade om logopedens roll visavi patienter med muncancer.

- Som vårdpersonal kan vi egentligen aldrig riktigt veta hur patienten mår men vi kan lindra, stödja och uppmuntra. Det sa sjuksköterskan Elisabeth Platin Danielsson, KS, när hon talade om postoperativ omvårdnad. Elisabeth berättade också hur kurator och vårdpar i god tid före patientens hemgång planerar utskrivningen. Det är nu man tar kontakt med distriktssköterskan och eventuellt med hemtjänsten. Antingen kommer dessa till sjukhuset för att träffa patienten eller sammanstrålar alla hemma hos patienten i anslutning till utskrivningen.

Ann Langius, sjuksköterska, har i ett forskningsprojekt undersökt livskvaliteten hos patienter med munhålecancer för och efter kirurgi.

- Det finns stora individuella skillnader i upplevelsen av livskvalitet, framhöll hon. Därför är det viktigt att identifiera vilka som behöver stöd. Behoven varierar!

□ EFTERVÅRDSGRUPPEN

En bakgrund till den eftervårdsgrupp man i dag har vid Karolinska sjukhuset, gav Gun-Marie Larsson och Jonas Karling. De berättade också hur de arbetar i gruppen och vilken betydelse den har för patienterna.

En anhöriggrupp finns också vid Karolinska sjukhuset. Gruppen träffas ett tiotal gånger och varje träff har ett särskilt program. Både praktiska frågor som mat- och kostråd tas upp, liksom psykologiska frågor. Gruppledare är kurator, logoped och sköterska.

Före detta patienter delgav seminariedeltagarna sina erfarenheter och deras berättelser har - liksom två anhörigas - bifogats kompendiet.

Jonas Karling gick runt och ställde frågor till deltagarna. Så här lät en röst ur publiken:

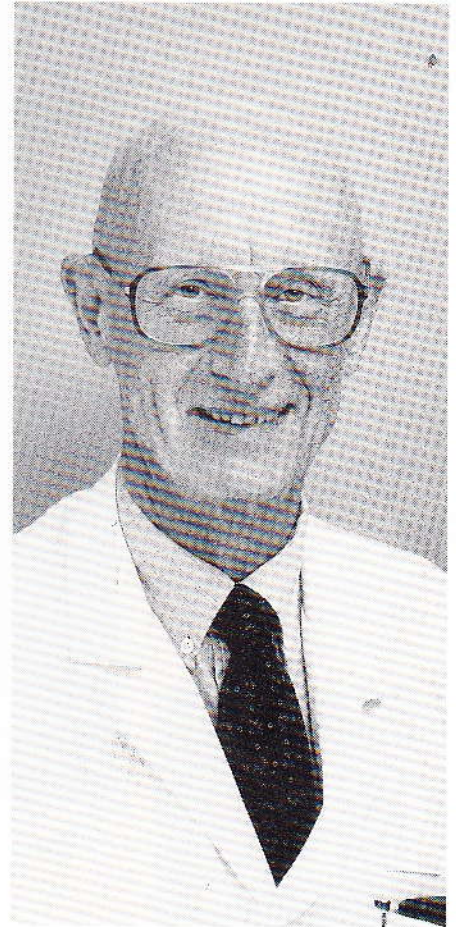
- Det är viktigt att personalen utanför sjukhuset kommer in på ett tidigt stadium annars blir ni (sjukhuset) tryggheten och vi (distriktsvården) blir otryggheten.

En kommentar från KS blev, att detta inte alltid behövde vara ett problem. Ibland känner patienten och distriktssköterskan varandra sedan tidi-

gare. Men visst gäller det ändå att "knyta ihop" sjukhuset och distrikts- och hemsjukvård på ett bra sätt.

- Patienterna kommer att skrivas ut snabbare från sjukhusen nu i besparingstider, framhöll en sköterska från KS. Då måste "skarven" mellan sjukhuset och hemmet fungera ännu bättre än den gör i dag.

Monica Stemer Juto

PROFESSOR JAN WERSELL, CHEF FÖR ÖRONKLINIKEN VID KAROLINSKA SJUKHUSET - en av deltagarna vid det uppskattade seminariet

STOMASKYDD
I. TUNN DÄU (25:-/ST)
(med mellanlägg i skumplast
30:-/st.)

Färg: vita.
Ånge storlek i cm runt halsen.

Beställ från
INGRID HAGMAN
Bivägen 6, 141 32 Huddinge.
Tel. 08 - 774 64 82.

Projekt Munhåle-cancer:

TRISS I DAMER - STARKT LAG SOM DRAR IGÅNG

Triss i damer - det är inga dåliga kort, det! Det 'är med den given som projekt Munhålecancer har förstärkts! De tre skall hålla i projektets ledning med *Gun-Marie Larsson* som ankare.

Gun-Marie, välkänd i Laryngförbundet och för Larys läsare, är kurator till yrket. Hon har i åtminstone 7 år (på Karolinska sjukhuset i Solna) arbetat med likartade projektuppgifter och jobbat med information ute i Europa och i USA..

Gun-Marie

Jill

Vid sin sida (eller rättare sagt vid sina sidor) får hon hon logopeden *Jill Nyberg*, som minsann inte bara är känd för att fungera som toastmaster vid jubileumsfester, utan fastmer just för sitt uppskattade arbete som logoped bland larynger.

Tredje namnen, *Elisabeth Platin-Danielsson* är också en kändis i sammanhang av det här slaget. Henne har många larynger också fått möte i kursverksamheter av olika slag.

Laryngförbundet har hälsat dem välkomna till sina nya arbetsuppgifter och noterar att det aktuella projektet fått en sällsynt kompetent och aktiv ledning i och med att denna triss i damer ställt upp.

Om damerna är uppskattade för mycket, så har de emellertid inte Larys fotograf bland sina beundrare. Att försöka få de tre på en och samma bild, utan grimascherande och andra påfund, var en omöjlig uppgift. Trots tre rullar film. Vi har fått klippa och fixa för att ge dem en lika bildmässigt anständig presentation som den textmässiga. (Men gott humör är ju inte heller fy skam att ha med sig i jobbet...)

Elisabeth

DETTA ÄR ELISABET

Vem är hon, denna Elisabeth Platin-Danielsson, som nu engageras som en av dem som skall ligga i selen för munhålecancerprojektets fortsättning?

Eftersom det är intressant att veta, satte vi papper och penna i hennes näve, och bad henne om en beskrivning.

Här är den:

- Jag har arbetat 11 år på "öron 1", en onkologisk, kirurgisk avdelning som vårdar patienter med tumörsjukdomar i svalget, matstrupen och munhålan. Avdelningen bedriver parvård enligt amerikanskt mönster sedan 5 år tillbaka. Detta innebär att en sjuksköterska har totalansvar för patienten och patientens anhöriga alltifrån diagnostillfället, under strålbehandling och vårdtid, i samband med operationen samt även efter hemgång - då i form av hembesök, telefonkontakt etc.

Jag har deltagit i kurser, seminarier och föreläsningar som handlar om omhändertagandet av patienter och anhöriga tillsammans med kurator *Gun-Marie Larsson* och logoped *Jill Nyberg* (två andra i projektselen).

Vidare har jag bland annat medverkat i studiebesök i USA (Boston och Yale) tillsammans med kollegor och kuratorer från öronkliniken på Karolinska Sjukhuset hösten 1991 - allt för att förbättra vård och omhändertagande av patienter och deras anhöriga.

Jag deltar nu - och det är mycket intressant - i Laryngförbundets munhålecancerprojekt, som vill kartlägga en modell och etablera ett mönster för vården av patienter med cancer i munhåla, svalg och matstrupe.

Reseberättelse av Lena Nyström, föreståndare, och Gun-Marie Larsson, kurator, Öron-, näs- och halskliniken, Karolinska sjukhuset:

Lena Nyström utanför kongresshallen i Beaune.

VIKTIGT UTBYTA ERFARENHETER - SLUTSATS FRÅN KONGRESS I BEAUNE

GENOM BIDRAG FRÅN LARYNGFONDEN GAVS MÖJLIGHET TILL DELTAGANDE I INTERNATIONAL CONGRESS OF PSYCHOSOCIAL ONCOLOGY I BEAUNE I FRANKRIKE, OKTOBER 1992.

"VI KAN VARA STOLTA ÖVER SAMTALS- OCH ANHÖRIGGRUPPER"

Redan våren 1992 ansökte Gun-Marie och undertecknad om pengar ur Laryngfonden för att kunna delta i den rubricerade kongressen i Frankrike. Vi hoppades på att få lära mera om hur vi kan förbättra omvårdnaden för våra cancerpatienter. Vi ville också lära oss hur vi på bästa sätt kan stödja vår egen personal som arbetar med den här patientgruppen.

ESPO-kongressen (European Society of Psychosocial Oncology) vänder sig huvudsakligen till vårdpersonal inom onkologin och handlar främst om psykosocialt omhändertagande av patienter inom cancersjukvården.

□ 400 DELTOG

Kongressen, som öppnades den 12 oktober, inleddes med auditorium på förmiddagen och olika symposier på eftermiddagen. Fyra hundra deltagare hade anlänt från trettiofem länder. Sverige var väl representerat med trettiofyra deltagare.

Temat den första dagen var psykosociala och sociala konsekvenser för patienter med cancersjukdomar - hur man informerar patienten om diagnosen - samt skillnader i information med tanke på vilken kultur patienten tillhör.

I Japan, till exempel, får endast 20 procent av patienterna information om att de har en elakartad cancer-sjukdom.

Kongressens andra dag handlade föredragen om olika gruppmodeller för patienter med cancer, livskvalitet och utbrändhet bland sjukvårdspersonal.

Talare från många länder berättade om sina erfarenheter när det gäller att samla patienter med olika cancerdiagnoser i grupper och även hur det är att arbeta med familjegrupper.

Här insåg vi att vår ÖNH-klinik på Karolinska sjukhuset kommit mycket, mycket långt och vi kände oss stolta över vår samtalsgrupp för munhålecanceropererade patienter, vilken startades av logoped Jonas Karling för drygt 12 år sedan. Gruppen leds i dag av Karling och Gun-Marie Larsson. Vi har dessutom anhörigruppen och de olika personalgrupperna som Gun-Marie leder.

□ SMÄRTFORSKNING

På onsdagen, tredje kongressdagen, handlade det mest om olika forskningsmodeller - bl.a. hur man kan forska på smärta hos cancerpatienter.

Kongressen avslutades med en stor paneldebatt i vilken 16 psykologer och psykiatriker från olika delar av världen diskuterade, bl.a. föreningens framtid och plats för kommande kongresser.

□ VIKTIGT BYTA ERFARENHETER

Det var mycket intressant och givande att få delta i denna kongress och att få höra talare från olika delar av världen berätta om sina erfarenheter inom det här speciella området.

Det är minst lika kunskapsgivande att tex under en lunch eller middag få träffa kollegor för att utbyta egna erfarenheter.

Att få möjlighet att åka två personer från samma klinik ger större utbyte eftersom man kan diskutera och tillsammans bearbeta den information och kunskap som föreläsningarna givit.

På hemvägen hade vi möjlighet att i Paris sammanträffa med dr Göran Laurell från Karolinska sjukhusets ÖNH-klinik, som vistas i Paris för en tremånaders forskningsperiod. Forskningen rör ett speciellt cytostatiska - cisplatinum - inverkan på hörseln. Göran berättade om detta forskningsarbete och vi om våra erfarenheter från kongressen.

□ TACK

Ett stort tack till Laryngfonden, vilken ekonomiskt gjort det möjligt för oss att resa till kongressen.

*LENA NYSTRÖM
avdelningsföreståndare avdelning
1, öron-, näs- halskliniken,
Karolinska sjukhuset.*

FOTNOT:

Materialet ovan utgör ett gott exempel på hur Laryngfonden numera - efter framgångarna med brevmärkesförsäljningen - äntligen börjar på att få hyggliga ekonomiska möjligheter ge sitt stöd åt angelägna verksamheter. Red.

Jubileums-

ETT 25-ÅRSJUBILEUM MED MÅNGA GÄSTER OCH MEDVERKANDE

EN HELG FYLLD AV AKTIVITETER: 5-6 DECEMBER 1992 DÅ SVENSKA LARYNGFÖRBUNDET FYLLDE 25 ÅR PÅ SHERATON I STOCKHOLM.

Först ett välbesökt representantskapsmöte, följt av en mottagning och till sist en jubileumsfest som inte gick av för hackor.

En hel del av vad som sades under jubileumsfirandet finns återgivet på olika ställen i detta nummer av Lary.

Här skall vi berätta om en del av händelserna.

REPRESENTANTSKAPSMÖTE

Representantskapets förhandlingar innehöll bl.a. en diskussion kring förbundets försämrade möjlighet att er-hålla bidrag till kurser.

Anledningen till detta är det "sparpaket" som regeringen presenterat, där det finns ett beslut om att inga kursbidrag kan ges till någon som fyllt 65 år. Det innebär för Laryngförbundet, där medlemmarna ofta är äldre att förbundets kostnader för tal- och rehabiliteringskurser skulle komma att bli orimligt höga. Kurserna är annars, som bekant, en av hörnstenarna i förbundets verksamhet.

Representantskapet tog också beslut om att med tillerkända medel genomföra en uppsökande verksamhet bland barn och ungdomar med munhålecancer. Avsikten är att söka genomföra en kurs/konferens för föräldrar och en social verksamhet för barn och ungdom.

Ett ökat nordiskt samarbete finns med i Laryngförbundets planer för kommande verksamhetsår. De nordiska förbunden har önskemål om att vid en konferens kunna inbjuda läkare och forskare från USA.

Erfarenheterna från landet i väst är av stor betydelse för de nordiska organisationerna för att ha ett jämförelsematerial vid diskussioner med den svenska sjukvården. Rehabiliteringsmöjligheterna är sannolikt skiftande och bör jämföras med varandra, liksom frågan om möjligheter att återgå till arbete.

Representantskapet såg bekymrat på den samhällsutveckling som sker och präglas av neddragningar för de sämst rustade, de handikappade, och representantskapet rekommenderade förbundet att aktivt framföra medlemskårens behov av olika slag och på olika områden.

FRÅN REPSI TILL UPPVA

DÅ LARYNGFÖRBUNDET
TAT SINA FÖRHANDLINGAR
DELTOG OMBUDEN I OF

Där återfanns ett stort
gäster som framförde
gratulationer till förbundet

I sin hälsning till förbundet
anförde den politiskt saken
nige på Socialdepartementet
- Inger Claesson-Wästberg

Mitt i i festglädjen vid Laryngförbundets jubileumssupé:
Förbundsordförande Elof Bystedt med hustru Linnéa flankeras av norska förbundsordföranden Kjell Damsleth (th) och hans hustru Eira, längst t.v.

OJ, ETT SÅNT PROFFS!

JILL - OMSLAGSFLICKA OCH JUBELFESTENS FRACKIS!

Nej, vem i all världen hade kunnat tro att det var en logoped och "amatör", jubelfestens toastmaster, conferencier, glädjespridare, ögonglimt - eller vad du vill - som med ett sprudlande humör och snärtig frack form omkring bland oss vid festbordet. Ja, just det - en riktig frackis. Proffsigt och med smittande glädje presenterade hon allt vad hända skulle denna jubelkväll.

I dag kan du se henne pryda Larys omslag i glansfull festmundering. Jill Nyström, som inte bara var med hos laryngerna på festen för att hålla i hop allt som skulle hända, utan som också till vardags är mitt ibland Laryngförbundets aktiva. Nu med insatser i munhålcancerprojektet. Lika uppåt som då vi mötte henne på Sheraton.

25 ÅR - RINGA ÅLDER FÖR EN FOLKRÖRELSE MEN LÅNG TID I EN LARYNGS LIV

Förbundsordföranden - Elof Bystedt - var den som hälsade välkommen till den stora jubileumssupén på Hotell Sheraton i Stockholm då Laryngförbundet firade sitt 25-årsjubileum i december.

- 25 år är en kort tid i en folk rörelsens liv, men lång tid i en laryngektomerads, sade Elof Bystedt, då han hälsningstalade.

Han hade anledning notera att berört näringsliv hade mött upp, gäster från nordiska länderna inklusive Estland och mängder av aktiva larynger. Han nämnde dessutom särskilt Italienska Ambassadens konsul, Gianfrance Manigrassi, som var en av kvällens gäster.

- Naturligtvis finns HCK-are och vänner från andra handikapporganisationer bland oss här i kväll. För oss har samverkan inom handikapprörelsen alltid varit av största betydelse.

Detta inte bara för att vi är ett litet förbund som behöver ert stöd, som behöver ta del av era kunskaper och erfarenheter, utan framförallt därför att solidariteten i handikappfamiljen ger oss en samlad styrka som i sin tur betyder att vi kan föra en effektivare kamp för bättre levnadsvillkor - en kamp som alltmer ser ut att bli en motståndsrörelse mot nedrustning och försämringar.

På det festligt dukade supéborden fanns bland annat den jubileumsskrift som sammanstälts av Rolf Fischer och getts ut av Laryngförbundet. Det var en glad överraskning för de många deltagarna.

Hela jubileumsdagen bevakades av ett videoteam som gjorde upptagningar. Denna verksamhet sponsrades av HandikappService, och tack vare deras bidrag kan nu filmen tillhandahållas alla intresserade till det facila priset av 250:- (beställ från Laryngförbundet - på den nya adressen: Barks väg 14, 170 73 Solna).

Också här hölls hälsningstal bl.a. från Handikapp Service som på Laryngfondens vägnar driver försäljning av brevmarken. En av märkesförsäljarna fick också diplom och en liten gåva från Laryngförbundet för gott försäljningsresultat.

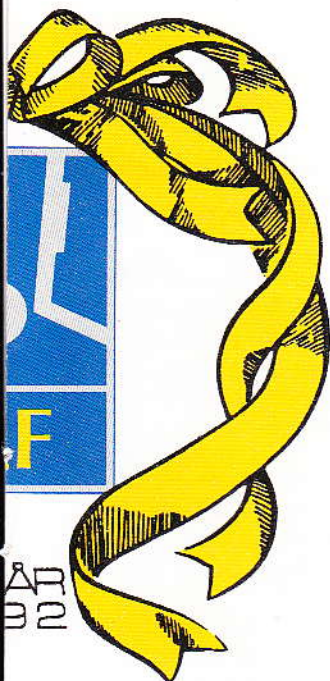
Jeja Sundström inte bara sågs utan också hördes i vimlet. I ett mycket uppskattat programinslag i känd och populär Jeja-stil, naturligtvis med mycket sång och musik.

Musik i övrigt: Hans Åke Lundgren, välkänd ledare av Karolinska sjukhusets sångkör "Tonsillerna".

Maud Tillgren.

VIDEOFILM

från Laryngförbundets jubileumsfestligheter - 250:-
Beställ från Laryngförbundet.

KAP KTNING

ETS REPRESENTANTSKAP AVSLUTNINGAR PÅ "JUBILEUMSLÖRDAGEN" FICIELLA MOTTAGNINGEN.

antal att regeringen dagen efter det
sina andra krispaketet beslutade
t. avsätta 30 miljoner kronor för
ndet att bland annat bygga upp re-
kun- surscentra för "små och o-
ntet- kända handikappgrupper".

Elisabeth Fleetwood, Cancerfon-
dens vice ordförande, berörde i sitt
erg - tal tobaksfrågan, och menade att
tobaken är en "alltid rykande aktuell
fråga". Med de kunskaper som i dag
finns om tobakens skadeverkningar
är det viktigt att hela tiden sprida
dessa kunskaper, framförallt till barn
och ungdom.

I Lary berättas på annan plats om
den gåva som insamlats till Estland i
form av röstgeneratorer.

Logopeden Juule Jankovski tack-
ade för gåvan, och berättade att för
närvarande opereras c:a 40 strup-
cancerfall om året i Estland.

Jankovski överlämnade ett träsnitt
som gåva till Laryngförbundet.

JEJA OCH MÅNGA FLER PÅ JUBELBANKETTEN

Lördagskvällens bankett
samlade många deltagare.

NORSK HÅLSNING TILL LARYNG-JUBILEET

Norsk Landsforening for laryngectomerte oppvaktade Svenska Laryngförbundet vid förbundets 25-årsjubileum i december i fjol. De norske laryngerna representerades genom sin ordförande Kjell E. Damsleth.

Damsleth sade bland annat i sin jubileumshälsning:

- Virksomheten i vore nordiske land drives på en ulik måte. Kanskje har vi det enklest i Norge fordi vi der har finansieringsordningen både med Den Norske Kreftforening (DNK) og med Sosialdepartementet. Riktignok blir tilskuddene fra det offentlige redusert som følge av den strammere økonomi, men vi har fremdeles god støtte.

Det offentlig bidrar med støtte til prosjekt - slike som Geilokurs - til drift av foreningen fordelt ut til lokalavdelningene og til sist til utdannelse av besøkere. Den Norske Kreftforeningen er vi HELT avhengig av; de stiller kontorplass, post og tele-tjenester og dataregistri til disposisjon og dekker en årlig sydetur for opererte med ledsager. Dess-uten får vil tilskudd til ulike aktiviteter. Ja, DNK er en fantastisk støtte for oss.

Vi gir endel igjen med våre omfattende skolekåserier mot tobakk delvis sammen med DNK:s fylkeskontakter som derved får skolene som insamlere. DNK dekker reise og diet. Kåsørene er olønnet.

Her i Sverige har jeg inntrykk av at dere må drive en mer aktiv PR for å skaffe midler selv, bl. a. gjennom den store aksjonen i radio/tv. Deres forhold til Canserförbundet er anderledes enn hos oss, men sikkert svært positivt. Dere har eget personale ansatt. Jeg er sikker på at vi under dette besøket vil høre mer om det som gjøres og det som oppnåes.

Norge er kunder for svenske produkter - StomVent, Free-Vent - og vi følger etter i innsetting av ProVox.

o SE FRAMOVER!

Vid en slik milepel skal vi selvfølgelig se noe tilbake, men det er ennå vik-

tigere å se fremover. Vi har nemlig en betydelig oppgave. Over halvparten av alle dødsfall kan føre tilbake til vår måte å leve på. Vi dør tidligere fordi vi bruker tobakk, drikker alkohol, blir avhengige av narkotika, blir skadet og drept i trafikkulykker, forårsaker brann ved uforsiktighet og sprer HIV-smitte. Dette nedslående resultat kan endres, og vi kan være med på å gjøre noe med det. Vi kan delta i det forebyggende arbeidet - det er bedre å forebygge enn å reparere!

Dette, sammen med omsorgen for våre medlemmer, er nok vår viktigste oppgave i åren som kommer.

Totalt sett håper jeg vi blir færre medlemmer i våre foreninger. Nu blir det flere kvinner men færre män.

La oss, ved dette jubileet, som tross alt er for en liten gruppe i samfunnet, love hverandre at vi skal stå på i forhold til våre medlemmer, søke å påvirke hver enkelt til å delta aktivt i våre medlemsaktiviteter og til å påta seg oppgaver for fellesskapet. DET er nemlig ikke så lett, men det er viktig.

25 år - viktig milstolpe

Elof Bystedt hälsade gästerna vid Svenska Laryngförbundets mottagning i samband med 25-årsjubileet, genom att betona att de 25 åren betydde att förbundet nått en viktig milstolpe i sin verksamhet.

- Trots att vi tillhör en av de mindre organisationerna har vi en av de största frågorna att arbeta med, nämligen cancerfrågan, sade Elof Bystedt.

- Debatten kring cancer är mycket aktuell bland annat i samband med diskussionen om rökning, miljöförstörande ämnen av olika slag och arbetsmiljöfrågorna. För oss är det av största vikt att de som drabbas av cancer i strupe och munhåla får en bra vård och rehabilitering. En del av denna rehabilitering innebär att lära sig tala på nytt. Som ett bra hjälpmedel finns det bl.a. röstgeneratorer - Servox - som ger möjlighet till ett bra tal.

o GÅVA TILL ESTLAND

Ett inslag i Svenska Laryngförbundets 25-årsfirande var ett soli-

Några av de många gåvorna till Laryngförbundet vid 25-årsjubileet. Här syns bl.a. konstverk från Norge och HCK, plaketter från Schweiz och Tyskland, en handslöjdd gästbok från Island, gåvor från olika länsföreningar o.s.v.

Artur Mering, Conföderation der Europäischen Laryngektomierten (CEL):

daritetsbevis mot vännerna i Estland, och Elof Bystedt kunde berättas:

- Med hjälp av hjälpmedelscentraler, logopedier och andra har vi lyckats samla in ett antal begagnade röstgeneratorer till en solidaritetsgåva till Estland. I den mån apparaterna behövt renoveras har Siemens-Elementen stått för detta utan kostnader.

Förbundsordföranden uttalade ett varmt tack till alla som genom gåvor och på annat sätt hyllade förbundet vid uppvaktningen.

o GÅVOR

Bland uppvaktningskommittén vid mottagningen återfanns systerorganisationerna i alla de nordiska länderna, Statens Handikappråd och Socialdepartementet, Handikappförbundets Centralkommitté och många andra.

FRAMTIDEN ÄR OSÄKER

CEL:s ordförande, Artur Mehning, hade förhinder, och kunde därför inte delta i Svenska Laryngförbundets jubileumsfirande. Han sände emellertid förbundet en hälsning genom federationens vice ordförande, Kjell Damsleth, som framförde hälsningen vid jubileumsarrangemanget.

- De handikappade i Europa går en svår och osäker framtid till mötes. Detta bland annat för att enandet av Europa - som vi alla i grunden kanske välkomnar - kommer att kräva ett närmande och en standardisering av olika länders nivåer avseende de sociala rättigheterna och den sociala standarden, sade Mehning i sin hälsning.

- Detta kommer att beröra också oss laryngektomerade, särskilt vad beträffar våra hjälpmedel.

- I Maastricht-avtalet står inte ett ord att läsa om på vilken ambitionsnivå man avser att lägga sig vad gäller handikappade och deras sociala rättigheter. Vi får därför befara att de länder som i dag håller sig med en hög social standard i framtiden dras ned till en nivå där länder med en lägre sådan standard befinner sig..

- Vi som berörs av detta måste på alla sätt bevaka våra rättigheter och värna om den standard vi har i dag. Jag försäkrar er att jag som ordförande i CEL kommer att göra allt för att kollegorna inom politiken uppmärksammar de handikappade, och då naturligtvis särskilt våra grupper, och att de vid enandet av Europa inte försämrar våra livsvillkor.

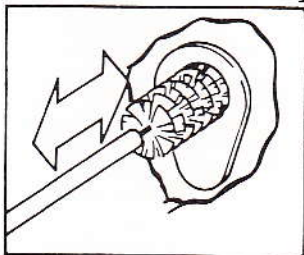
Mehning framförde ett tack för Svenska Laryngförbundets engagemang i CEL och så tillönskade han förbundet all framgång i kampen mot sociala försämringar.

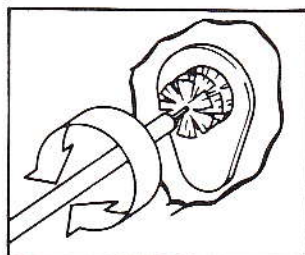
Du kan påverka livslängden på din PROVOX röstventil!!

Genom att ofta rengöra sin röstventil får man bort ev. candida (svamp)-växt och matrester därmed förlängs livslängden på röstventilen.

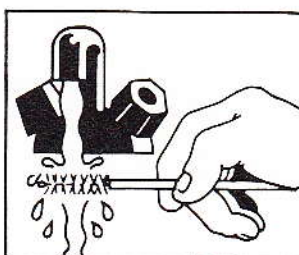
PROVOX rengöringsborste är betydligt effektivare än en bomullstopps. Borsten som är ämnad för flergångsanvändning rengöres genom spolning under rinnande varmt vatten och sedan avtorkning.

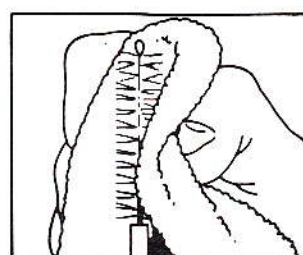
Stick in borsten genom ventilen till "stoppet" på borsten.

Rotera något varv

Dra ut borsten och spola av den

Torka med papper eller handduk

Kontakta din logoped för närmare information.
ATOS MEDICAL, Box 183, 242 22 HÖRBY

FREE VENT

- Är inte bara ett bandage som fuktar och värmer effektivt och som finns i olika design och storlekar.
- Hjälper Dig också i duschen, på promenaden, i jobbet, vid andnöd, i pollentider samt vid många andra tillfällen.

Free Vent - ett andningssystem från

 Pharma Systems AB

Växelgatan 8, 826 40 SÖDERHAMN
Tel 0270 - 702 35

FORSKNING KRING A-VITAMIN SOM MEDEL MOT CANCER

I en artikel i Svenska Dagbladet härförleden redovisade INGER ATTERSTAM hur man forskar kring A-vitamin som medel mot cancer. Lary återger här huvuddelen av hennes artikel.

Nya forskarrön ger stöd åt förhoppningen om att A-vitamin kan bli ett läkemedel för att förhindra cancer i munnen, svalget och struphuvudet. Forskare vid M D Anderson Cancer Institute i Huston i Texas, USA, har under elva månader behandlat en grupp patienter med förstadium till muncancer med ett preparat innehållande a-vitaminsyran isotretinoin. Samma A-vitaminpreparat ges i dag till vissa personer med svår akne.

Behandlingen minskade risken för fortsatt sjukdomsförsämring till 8 procent, jämfört med 55 procent för patienter som i stället behandlades med betakaroten, som är det helt biverkningsfria förämnet till A-vitamin som finns bl.a. i morötter.

28 månader efter det att behandlingen inletts hade fem patienter i beta-karoten-gruppen fått tumörer i munnens slemhinnor, mot ingen av dem som behandlades med A-vitaminsyran.

□ 70 PATIENTER DELTOG

Sammanlagt deltog 70 patienter som hade en typ av kroniska vita fläckar i munnen. Dessa uppstår nästan alltid på grund av rökning och alkoholdrickande, samt sannolikt också vid snusning. I vissa fall utgör dessa fläckar förstadium till cancer i mun och svalg och innebär alltså en tidig varningssignal. Vissa studier visar att så många som drygt var tredje person med vita fläckar i munnen får cancer med tiden.

Behandlingsmetoderna vid upptäckta förändringar är tandsanering, råd om att sluta röka och dricka alkohol samt operation i de fall där det är möjligt.

A-vitamin har sedan början av 80-talet diskuterats som tänkbar skydds substans mot många olika typer av cancer, exempelvis hud-

mun-, bröst- och lungcancer. Det innebär också att för låga nivåer av A-vitamin skulle kunna orsaka eller bidra till canceruppkomst.

□ RÖKARE HAR EN LÄGRE A-VITAMINHALT

Det är känt att rökare har avsevärt lägre halter av inte bara A-vitamin utan också vitaminer som C och E.

1986 visade en forskargrupp som nu är aktuell under ledning av Scott Lippman, att isotretinoin i höga doser skyddar mot att patienter med vita fläckar får muncancer. Men effekten kvarstod inte när behandlingen avslutades och höga doser ger avsevärda biverkningar, som risk för fostermisbildningar, leverskador och negativ påverkan på blodfetterna.

□ INTE REALISTISKT

Slutsatsen blev därför att det inte är realistiskt att kunna ge denna terapi under lång tid för att förhindra canceruppkomst

I stället prövade forskarna att först ge högdoseterapi under tre månader och därefter ge en betydligt lägre dos under nio månader. Som jämförelse testades på en grupp av patienterna betakaroten som har den fördelen att det inte ger några som helst biverkningar.

Resultatet blev alltså att isotretinoin fungerade betydligt bättre än betakaroten, förhindrade sjukdomsförsämring och hade acceptabel nivå av biverkningar.

I Sverige drabbas cirka 800 personer varje år av dessa cancerformer men i andra delar av världen, främst i Asien, är mun- och svalgcancer den största cancersjukdomen. Orsaken är sannolikt att tobakstugningen är mycket utbredd i dessa länder.

Informatörerna fortsätter att få elevbrev

Laryngförbundets duktiga och uppskattade informatörer fortsätter att få brev från elever de mött i sin informatörsverksamhet.

Lary ger då och då smakprov ur korrespondensen. Här först några brev till Majny Eriksson i Uppsala:

Hej Majny.

Jag tycker att det är bra att nån kan komma och visa hur det kan gå om man röker. Det är bra att visa på riktigt i stället för film för det är mera effektivt.

Per

Hej Majny.

Jag tycker att ditt besök på Valsätra var väldigt intressant. Det är nog bra att ungdomar i dag får veta hur det går om man röker eller att vara som du - passiv rökare. Hoppas du kan komma någon mer gång.

Hej Majny.

Det var intressant och spännande när du var och hälsade på oss. Filmen var intressant och roligt (maskinerna alltså). Dina hjälpmedel var häftiga och kluriga. Jag tycker att sådana här besök borde ske oftare.

Hoppas att min rökande mamma inte får en laryngitoperation. Varma hälsningar.

Fredrik T.J.

Så till sist ännu ett brev till Ann-Britt Eriksson, flitig skolinformatör i Linköping:

Det var det bästa studiebesöket jag varit med om. Det gav jättemycket. Det var bra information och informerat. Det var väldigt intressant och alla lyssnade. Jag tycker alla elever borde få den informationen.

Lotta Söderholm

NÄSAN ÄR INTE BARA VACKER

NÄSAN ÄR INTE BARA VACKER - DEN HAR OCKSÅ MÅNGA FUNKTIONER.

Den befuktar och värmer upp inandningsluften och dessutom hjälper den oss att skydda våra luftvägar och lungor från damm och andra partiklar.

För den laryngektomerade, som mister dessa funktioner i och med att han/hon andas genom ett stoma på halsen, är det viktigt att på något sätt ersätta näsans funktioner.

Detta gör man enklast genom att använda en s.k. fukt/värmeväxlare som har just denna uppgift, att fungera som en "konstgjord näsa".

Befuktningen och uppvärmningen av den relativt torra luft som finns omkring oss kan med ett sådant hjälpmedel ske med normalt andningsmotstånd. Ett visst sådant är nödvändigt för att hålla lungkapaciteten och syresättningen av blodet normal. På så sätt kan man leva ett aktivare liv. Detta hjälpte näsans funktion till med - innan operationen. Nu måste man ersätta även denna funktion. Också här får man hjälp av den "konstgjorda näs-an".

Många laryngektomerade, särskild de som vant sig vid att andas direkt genom stomat utan befuktning och motstånd, tycker kanske att det känns besvärligt att prova en "konstgjord näsa". Man kanske har vant sig av med att leva utan "näsfunktionerna".

För dessa laryngektomerade och för dem med röstventil har Gibeck tagit fram en ny "näsa", nämligen Stom-Vent 2. Stom-Vent 2 har 30 % lägre andningsmotstånd än den vanliga Stom-Venten. Den vanliga Stom-Venten har förresten också gjorts om för, c:a 2 år sedan och har även den ett lägre motstånd nu än tidigare. Men det kan ändå, för den som vill ha ett lägre motstånd, vara lämpligt att prova Stom-Vent 2. Den som gör det kommer säkert att finna att den är lättare att andas igenom. Dessutom är Stom-Vent 2 större och passar därför bättre för personer med djupt liggande stoma.

□ TALETS GÅVA

Talets gåva har man ju kvar även om man har laryngektomerats. Men utan stämband så är förstås den vanliga röstkällan borta och man får ersätta den med matstrupstal eller röstgeneratorstal. Man kan också, som bekant, operera in en röstventil mellan mat- och luftstrupen och på detta sätt lättare lära sig tala ef-

ter operationen. Röstventiler blir allt vanligare och opereras ofta in i samband med laryngektomeringen. Också i detta fall är lungfunktionen viktig. En "konstgjord näsa" hjälper till att förbättra lungfunktionen eftersom man andas med ett väl anpassat andningsmotstånd (som svarar mot näsans naturliga motstånd). Stom-Vent 2 är utformat på ett sätt som gör det lättare att täcka över med handen eller ett finger då man talar med röstventil.

Den som ännu inte provat Stom-Vent 2 kan höra av sig till sin vårdcentral eller ringa eller skriva direkt till Gibeck, som finns på Box 718, 194 27 Upplands Väsby med tel. 08-590 860 65 och fax 08-590 885 92.

Stockholmare på julresa

Åkes Resetjänst, med företagets Birgitta som guide, svarade för genomförandet av Stockholms läns laryngers julresa, som gick till Katrineholmstrakten.

Viktigt vid julresor är förstås julbordet. Det intogs som lunch på Vårds-huset Täppan, som var etappmål på vägen till Vrå stenåldersby - uppbyggd för att illustrativt visa hur en sådan såg ut en gång i tiden.

Julpynt och blomster utbjöds på Ingvallatorps Handelsträdgård innan vi nådde krukmakareboden vid Björkvik, nära Katrineholm, och mu-seet därstädes.

För övrigt noterades att "Åkes Birgitta" hann berätta intressanta saker om julfirandets traditioner.

Birgit Blange

FLICKOR RÖKER MEST!

Dagens Nyheter har publicerat en lång, intressant och viktig artikelserie om rökning. Lisbeth Brattberg stod bland annat för en artikel med ovanstående rubrik.

Lary har botaniserat i hennes bidrag i rökdebatten och kunde därvid konstatera att han redovisade att var femte pojke i årskurs nio röker. Men bland flickorna är det var fjärde. Snart röker lika många flickor i den här åldern, som dom gjorde på 70-talet!

Pojkarna är bättre på att sluta röka, än vad flickorna är, men å andra sidan är pojkarna ändå större tobaks-konsumenter eftersom var tionde pojke snusar!

Det som redovisas är resultatet av en stor undersökning: 6.000 niondeklassare har fått ge besked i en undersökning som gjorts av Centralförbundet för Alkohol- och Narko-tikaupplysning.

I DN säger Lennart Sjögren som är projektledare för En Rökfri Generation:

- Inte förvånande. Vi kan inte längre genomföra några stora kampanjer, som vi gjorde i början på 80-talet. Vi saknar pengar till det! Detta samtidigt som dold cigarettreklam blir allt mera vanlig, t ex på kläder.

(Och något förbud mot tobaksreklam är tydligen omöjligt att få genomfört. Red:s anm.)

□ SVÅRT ATT SLUTA

Ungefär en tredjedel av niorna säger att de aldrig rökt. De som rökt en tid säger ofta att de gärna vill sluta men att det är svårt.

- Det är grupptricket som gör att man börjar och när man blivit beroende är det svårt att lägga av, har varit en kommentar från rökande nior.

FOTNOT: Den tilltagande rökningen i skolorna bör vara ett starkt argument för Laryngförbundet att öka informationsverksamheten i skolorna. Red.

NTS har fimpat för gott

NTS (Nationalföreningen Tobaksfritt Samhälle) har upphört. Vid NTS årsstämma den 26 januari 1993, som hölls i Riksdagens lokaler, klubbades den planerade upplösningen av NTS igenom.

Bakgrunden är att NTS, som alltid varit statsfinansierad, inte längre kan påräkna bidrag från staten för sin verksamhet. Det framtida arbetet med att kämpa för ett tobaksfritt samhälle kommer nu att bedrivas av olika yrkes- och intresseorganisationer som t ex Sjuksköterskor Mot Tobak, Läkare Mot Tobak, Tandvård Mot Tobak o.s.v. Ytterligare en organisation - Reklamfolk Mot Tobak - håller just på att bildas, rapporterade NTS ordförande sedan många år, C-O Claesson.

Olika patientorganisationer är också viktiga i det tobaksförebyggande arbetet. Hit hör givetvis Svenska Laryngförbundet liksom Riksförbundet mot Astma-Allergi och Hjärt- och Lungsjukas Riksförbund.

α FOLKHÄLSOINSTITUTETS ANSVAR

Det övergripande ansvaret för arbetet med tobaksfrågor ligger på Folkhälsoinstitutet. Hos institutet kan man söka pengar för olika projekt med syfte att arbeta mot tobaksbruket.

NTS bulletin Tobaksfronten kommer att leva kvar, nu med Folkhälsoinstitutet som utgivare.

Chefen för Folkhälsoinstitutets enhet för hälsa och miljö, Lars-Erik Holm, berättade att Folkhälsoinstitutet just nu inriktar sig på tobaksförebyggande arbete vid landets mödra- och barnvårdscentraler. Rökning hos mödrar, och i små barns hemmiljö, är en kraftigt bidragande orsak till den explosionsartade ökningen av allergier vi ser i dag.

Snart kommer den första kursen om tobaksprevention att startas i samarbete med Göteborgs Universitet, omtalade Lars-Erik Holm vidare.

Många välförtjänta, mångåriga medarbetare i NTS avtackades med medalj för sitt arbete och ordföranden, Göran C-O Claesson, som dessutom fyllde 65 år dagen därpå, avtackades med ros och en olympiafackla i glas för sitt arbete och djupa engagemang.

Som en allra sista aktiva handling antog så mötet ett uttalande, riktat till Riksdagen och Regeringen, där man krävde att en tobakspolitik äntligen ska slås fast.

Hjälpmedelspalt

Några ord om luftrenaren TUBEN som har funnits på marknaden sedan 1991.

Den skiljer sig från andra luftrenare, främst genom dess design och placering.

uben har i huvudsak tre funktioner
- luftintag
- svagströmsfläkt
- filtreringsdel.

Det ena filtret fångar upp partiklar till 1 mikron (1/1000 mm), såsom pollen, sporer, damm, svärtande partiklar m.m.

Det andra filtret - kolfiltret - är avsett för lukter, gaser, kolväten som kommer från till exempel plastmattor, färger, spånskivor, cigarettrök o.s.v.

uben placeras alltid under ett fönster där det finns en permanent luftström (kallras från fönstret och värme från elementet. Hastigheten på luftcirkulationen ökar med

TACK!

Vi vill genom Lary framföra vårt tack till kursledningen på ordförandekursen på Rosenön 92.11.11-12. Kursen var mycket givande, den var mycket bra upplagd och utformad så lättfattlig att alla var nöjda.

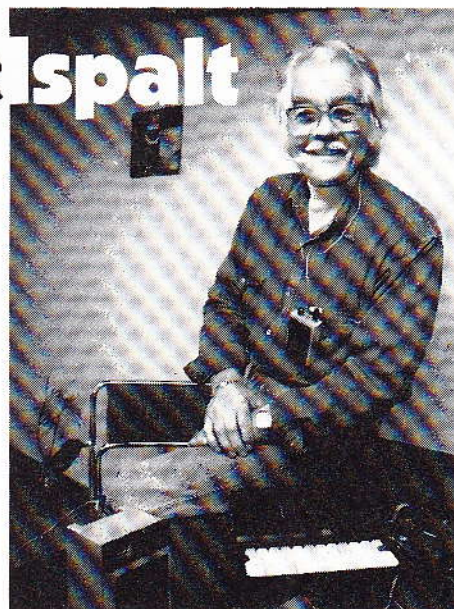
Också lokalerna var mycket bra. God mat och bra personal. På kvällen blev vi dessutom bjudna till en "grevlig" och bra underhållning med god mat. Vi från Uppsala är mycket nöjda med denna kurs.

Uppsala 92.11.20

R Wiklund, S Eriksson, E Wiklund,
M Eriksson.

Det var inte ett uppgivet NTS som nu lades ner. Tvärtom. De flesta medlemmarna kommer att arbeta vidare i olika yrkes- eller intresseorganisationer. Andra medlemmar överväger att arbeta vidare i någon form av nätverk eller förening, men det är ännu inte beslutat exakt hur arbetet skall organiseras.

Monica Stemer-Juto

Tubens hjälp och härigenom kommer överskottsvärme från taket ner i vistelsezonen och man kan genom detta få ned sina uppvärmningskostnader. Sommartid gör cirkulationen genom Tuben att luften känns friskare.

Luftrenaren skall inte förväxlas med luftfuktare.

Tuben tillverkas och saluförs av HELOUS, Holmestad, Erik Persgård, 533 91 Götene (tel. 0511-521 18).

ELOF

"Ja, nu har jag provat Spiro LaryngAid, och vad jag satte värde på var att det inte gjorde ont när man tog av den, för jag har mycket svåra strålsador."

"Nu skall jag fråga min hemsyster om hon kan hjälpa mig ordna några sådana här stomaskydd, för bland dom som jag haft tidigare så var detta det klart bästa."

"... mycket nöjd med, särskilt som jag kunde ha det i 2 dygn."

"Anordningen för dusch var ju fenomenalt bra!"

"Provförbandet var lätt och behagligt att ha under dagen."

"...färgen var ju så hudlik så det märktes inte att man hade det."

"Jag är mycket intresserad och TACKSAM för all hjälp som det går att få."

"Jag har nu haft tillfälle att testa Spiro LaryngAid i några veckor och vill meddela, att jag är mycket nöjd med det."

"Slembildningen har minskat med 75 %."

"Andningen går mycket lättare nu tack vare att luften fuktas."

"Hudirritationer har jag överhuvudtaget inte haft med detta plåster."

"Slutligen vill jag tacka för en bra produkt, som säkert gör livet lättare för många laryngektomerade."

Äntligen ett stomaförband som fungerar — SPIRO LARYNG AID!

Laryngektomerade patienter har ofta besvär med hudirritationer, slembildningar, ständiga byten av förband och med för torr luft. Spiro LaryngAid heter ett nytt andningshjälpmedel som ger laryngektomerade patienter ett betydligt drägligare liv.

Spiro LaryngAid är ett självhäftande stomaförband av en helt ny och extremt hudvänlig typ. Det har ett utbytbar filter med lågt luftmotstånd och bra anfuktning. Förbandet kan utan besvär sitta kvar på patienten i

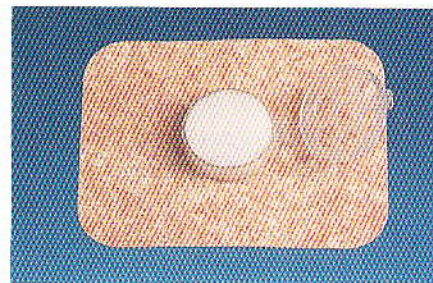
ett par dagar, samtidigt som det ger full frihet att när som helst byta filter eller vid behov suga rent luftvägarna.

Filtret byts på ett ögonblick med ett enkelt handgrepp av patienten själv. Med den ömtåliga hud som laryngektomerade patienter har, är det en enorm lindring att så lätt kunna byta filter utan att som tidigare "slita bort" plåsterförbandet och sätta dit nytt, kanske 10–15 gånger om dygnet.

Dessutom kan patienten duscha utan problem, tack vare ett separat duschskydd, som effektivt håller duschvattnet borta.

Till Spiro LaryngAid finns också en röstventiladapter för de patienter som talar genom att använda mat- och luftstrupens muskelmellanvägg som stämband.

Gör som så många nöjda användare – begär Spiro LaryngAid nästa gång ni beställer stomaförband!

Vi behöver andningsmotstånd

LUNGORNA ARBETAR inte tillräckligt effektivt utan ett visst motstånd. När Du andas genom ett öppet stoma saknas motståndet. Snart har Du glömt hur det kändes att andas "som vanligt".

Fäster man en Stom-Vent[®] över hålet, blir det tyngre att andas (precis som när man andas genom näsan), men lungkapaciteten ökar, syresättningen av blodet blir därmed bättre och Du blir piggare!

De första en till två veckorna, tills lungorna fått tillbaka konditionen, kommer Du förmodligen att känna Dig "tungandad". Det finns därför skäl att använda Stom-Vent[®] så tidigt som möjligt efter operationen. Så att Du aldrig vänjer Dig vid den "motståndslösa" andningen.

Andas naturligt

tack vare Stom-Vent[®].

 Gibeck
Gibeck Sverige AB

Tel 08-59 08 60 65 • Fax 08-59 08 85 92

Opererad i strupen eller munhålan?

**Sök gemenskap med oss andra i samma situation!
Vi finns i Laryngförbundet.**

Laryngförbundet arbetar för

- god kontakt och information före och efter behandling
- att hjälpmedel och förbrukningsmaterial skall vara kostnadsfria
- utökade resurser till rehabilitering
- handikappersättning, färdtjänst och kostnadsfri tandvård
- subventionerad utlandsvård
- forskning och utveckling av hjälpmedel
- bredare informationsverksamhet
- att barn och ungdomar skall förbli rökfria

Läns/regionföreningar

finns i Eskilstuna, Gävle, Göteborg, Linköping, Lund, Stockholm, Sundsvall, Uppsala, Västerås och Örebro. Fler är under bildande.
Förbundet, som är ett av många mindre handikappförbund, ingår i Handikappförbundens Central-kommitté (HCK) och är huvudman i Cancerfonden.
Vi välkomnar både opererade, deras anhöriga, vänner, fackfolk och andra intresserade som medlemmar. Posta eller faxa kupongen i dag. Eller ring.

LARYNGFÖRBUNDET

- DE RÖSTHANDIKAPPADE -

Vi tystnar inte för det.

Barks väg 14, 170 73 Solna (T Bergshamra)

Tel. 08-655 83 10 samt 655 83 20 Fax 08-655 46 10 Texttelefon 08-655 43 20

Intressekupong

Ja, jag vill gärna veta mer om Laryngförbundets verksamhet

Ja, jag vill bli medlem.
Sänd inbetalningskort och information

Texta gärna!

Namn _____

Adress _____

Postadress _____

Telefon _____

Frankeras ej.
Laryngförbundet
betalar portot.

Svenska Laryngförbundet
Barks väg 14
170 73 SOLNA

SVARSPOST

Kundnummer 160 350 100
170 73 Solna